

HØRINGSNOTAT OM FORSLAG TIL LOV OM FORSVARSSAMARBEJDE MELLEM DANMARK OG AMERIKAS FORENEDE STATER M.V.

Dato: 28. marts 2025

Enhed: Lovgivning
Sagsbeh.: FMN-JHB
Sagsnr.: 2025/003297
Dok.nr.: 10260996099
Bilag: Ingen

Forsvarsministeriet
Holmens Kanal 9
1060 København K

Indholdsfortegnelse

1. Høringen	2
1.1. Høringsperiode.....	2
1.2. Hørte myndigheder og organisationer m.v.	2
2. Høringssvarene	5
2.1. Generelle bemærkninger til lovforslaget	6
2.1.1. Forsvarssamarbejdsaftalens anvendelsesområde	6
2.1.2. Det uskrevne grundlovsforbud	8
2.1.3. Suverænitet og folkeafstemning	12
2.1.4. Forbuddet mod tortur	12
2.1.5. Frihedsberøvelse af personer.....	14
2.1.6. Arrestation af efterlyste personer.....	15
2.1.7. Atomvåben	16
2.1.8. Leverandører	17
2.1.9. Lovforslagets proces	17
2.1.10. Lovforslagets økonomiske konsekvenser for det offentlige og erhvervslivet.....	18
2.1.11. Øvrige emner	20
2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovforslaget	21
2.2.1. Amerikanske styrkers opgavevaretagelse i Danmark	21
2.2.2. Erstatningskrav og administrative sanktioner	22
2.2.3. Straffemyndighed	22
2.2.4. Skatte-, told- og afgiftsområdet	25
2.2.5. Beskæftigelsesområdet	25
2.2.6. Udførsel af våben m.v. af militære styrker og militært personel	27
2.2.7. Telekommunikation.....	31
3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet	33

1. Høringen

1.1. Høringsperiode

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 23. december 2024 til den 20. januar 2025 (29 dage) været sendt i høring hos en række myndigheder, organisationer m.v.

Udkastet til lovforslag blev den 23. december 2024 endvidere sendt til Folketingets Forsvars-, Samfundssikkerheds- og Beredskabsudvalg til orientering.

Herudover blev udkastet til lovforslag offentliggjort på Høringsportalen den 23. december 2024.

1.2. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Nedenfor følger en alfabetisk oversigt over hørte myndigheder og organisationer m.v.

Ud for hver høringspart er det ved afkrydsning angivet, om der er modtaget hørings svar, og om høringsparten i givet fald har haft bemærkninger til udkastet til lovforslag.

Oversigten omfatter herudover interessenter, som ikke er blandt de hørte myndigheder, organisationer m.v., men som på egen foranledning har sendt bemærkninger til udkastet til lovforslag. Sådanne interessenter er markeret med *.

Høringspart	Hørings-svar modtaget	Bemærkninger	Ingen bemærkninger	Ønsker ikke at afgive hørings-svar
3F	X	X		
Advokatrådet				
Aldrig mere Krig*	X	X		
Allan Vokstrup*	X	X		
Amnesty International	X	X		
Anette Børger*	X	X		
Arbejderpartiet Kommunisterne*	X	X		
Arbejdsgruppen Nordisk Ansvar – Fredsinitiativet og Boligaktionen*	X	X		

Berit Bro*	x	x		
Birgit Pedersen*	x	x		
Birte Pedersen*	x	x		
Brian Lund*	x	x		
Christina Petterson*	x	x		
Dan Sørensen*	x	x		
Danmarks Naturfredningsforening				
Dansk Arbejdsgiverforening	x			x
Dansk Industri	x	x		
Danske advokater				
Danske Rederier				
Danske Regioner	x		x	
Danske Universiteter				
Dansk Vand- og Spildevandsforening (DANVA)	x	x		
Datatilsynet	x		x	
Det Kriminalpræventive Råd				
DIGNITY – Dansk Institut Mod Tortur	x	x		
Domstolsstyrelsen				
Doris Kruckenberg, Benjamin Gottberg og Irene Sørensen V./Fredsvagten og TIDTILFRED-aktivmodkrig	x	x		
Egon Laugesen*	x	x		
Erik Insula*	x	x		
Esbjerg Fredsbevægelse*	x	x		
Fagbevægelsens Hovedorganisation				
Finans Danmark				
FN-forbundet*	x	x		
Foreningen af Udlængingsretsadvokater				
Fredsinitiativet DK*	x	x		
Fredsinitiativet Helsingør*	x	x		
Fængselsforbundet	x		x	
Færøernes Landsstyre via Rigsombudsmanden på Færøerne	x		x	
Gorm Winther*	x	x		
Green Power Denmark*	x	x		

Hanne Micheelsen*	x	x		
Hanne og Uffe Bloch*	x	x		
Hasse Schneidermann*	x	x		
HK/Danmark				
Højesteret				
Institut for Menneskeret- tigheder	x	x		
Jesper Petersen*	x	x		
Johnny Mortensen*	x	x		
Justitia				
Jørgen Bitsch*	x	x		
Kirsten Skovmand*	x	x		
Kit Mosegaard Bruun*	x	x		
Kommunernes Landsfor- ening				
Kommunistisk Parti*	x	x		
Kvindernes Internationale Liga for Fred og Frihed*	x	x		
Landsforeningen af For- svarsadvokater				
Lars Emanuel*	x	x		
Lizzette Lassen*	x	x		
Marie Bistrup*	x	x		
Martin Larsen*	x	x		
Mellemfolkeligt Samvirke*	x	x		
Michael Johnson*	x	x		
Naalakkersuisut via Rigs- ombudsmanden i Grønland				
Nanna Kagan og Flemming Kramer*	x	x		
Nej til Oprustning – Ja til Bæredygtig Sikkerhedspo- litik*	x	x		
Palle Bendsen*	x	x		
Per og Erna Eriksen*	x	x		
Præsidenten for Vestre Landsret	x		x	
Præsidenten for Østre Landsret	x		x	
Retspolitisk Forening	x	x		
Røde Kors	x	x		
Samtlige byretspræsiden- ter	x		x	
Teleindustrien og Dansk Erhverv	x	x		

Tove Hummel*	x	x		
Troels Laier*	x	x		
Sø- og Handelsretten				
Århus mod Krig og Terror*	x	x		

2. Høringssvarene

Nedenfor er gengivet de væsentligste punkter i de modtagne høringssvar om udkastet til lovforslag.

Forsvarsministeriet har modtaget en række høringssvar fra privatpersoner. Bemærkningerne i disse høringssvar er ikke gengivet individuelt nedenfor, idet de væsentlige punkter allerede fremgår af de øvrige høringssvar.

Forsvarsministeriets bemærkninger til høringssvarene, herunder om der er foretaget ændringer i anledning af høringssvarene, er skrevet med *kursiv*.

Under afsnit 3 er det opsummeret, hvilke ændringer der er foretaget i forhold til det udkast, som har været i offentlig høring. Her omtales også ændringer, som ikke har baggrund i modtagne høringssvar, men som er foretaget på Forsvarsministeriets egen foranledning.

Bemærkninger af generel politisk karakter samt forslag og bemærkninger, der ikke vedrører lovforslaget, indgår ikke i høringssnotatet.

2.1. Generelle bemærkninger til lovforslaget

2.1.1. Forsvarssamarbejdsaftalens anvendelsesområde

DIGNITY bemærker, at aftalen gælder for "amerikanske styrker", jf. artikel 2, stk. 1, i forsvarssamarbejdsaftalen, og at DIGNITY i lyset af denne ordlyd går ud fra, at aftalen ikke gælder for amerikanske sikkerhedsmyndigheder og medlemmer af CIA. DIGNITY anfører, at dette bør præciseres i aftalen. DIGNITY bemærker endvidere, at aftalen gælder for amerikanske leverandører som defineret i forsvarssamarbejdsaftalens artikel 2, stk. 4, og DIGNITY giver i den forbindelse udtryk for, at ordlyden også kan omfatte eksempelvis private sikkerhedsfirmaer med mandat til at afhøre frihedsberøvede personer. DIGNITY anfører, at forsvarssamarbejdsaftalen ikke bør gælde private sikkerhedsfirmaer.

Det følger af artikel 1, stk. 1, i aftale om forsvarssamarbejde af 21. december 2023 mellem regeringen i Danmark og regeringen i Amerikas Forenede Stater (herefter forsvarssamarbejdsaftalen), at aftalen fastlægger rammerne for et styrket samarbejde mellem Danmark og USA på forsvars- og sikkerhedsområdet og supplerer de vilkår og betingelser, der er fastsat i NATO SOFA (Overenskomst mellem deltagerne i Den nordatlantiske Traktat vedrørende status for deres styrker af 19. juni 1951, jf. bekendtgørelse nr. 44 af 11. august 1955 i Lovtidende C), og som regulerer de amerikanske styrkers og deres pårørendes tilstedeværelse på dansk territorium og, i de konkrete situationer der følger af denne aftale, amerikanske leverandørers tilstedeværelse og aktiviteter på dansk territorium.

Artikel 2 vedrører en række definitioner i forsvarssamarbejdsaftalen. Udtrykket "amerikanske styrker" er nærmere defineret i artikel 2, stk. 1, i forsvarssamarbejdsaftalen. Aftalen vil efter omstændighederne kunne omfatte amerikanske sikkerhedsmyndigheder, i det omfang de omfattes af definitionerne, f.eks. såfremt de indgår som et element i en styrke. Det bemærkes, at der ikke i forsvarssamarbejdsaftalen ændres på begrebet styrke, som fortsat har den betydning, der fremgår af NATO SOFA.

Udtrykket "amerikansk leverandør" defineres i forsvarssamarbejdsaftalens artikel 2, stk. 4, og vil efter omstændighederne kunne omfatte private sikkerhedsfirmaer. Forsvarsministeriet bemærker dog, at de aktiviteter, der reguleres med forsvarssamarbejdsaftalen, ikke omfatter afhøring af frihedsberøvede personer.

Institut for Menneskerettigheder foreslår, at Forsvarsministeriet nærmere redegør for, på hvilke områder forsvarssamarbejdsaftalen adskiller sig fra NATO SOFA, og begrundet de identificerede forskelle.

NATO SOFA har til formål, at regulere den retlige status for et NATO-lands styrker, når de befinder sig på et andet NATO-lands territorium. NATO SOFA indeholder bl.a. bestemmelser om kørekort, pas og visum, kontrol og registrering af udlændinge, våbenbesiddelse samt -indførsel og -udførsel heraf, straffe- og disciplinærmyndighed, strafferetligt samarbejde, herunder om efterforskning, anholdelse, varetægt og afsoning, kompetence til at udøve politimyndighed, behandling af erstatningskrav, indkøbsvilkår, ansættelser, adgang til lægehjælp, skattepligt samt told og valuta.

Det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 1, at aftalen fastlægger rammerne for et styrket samarbejde mellem Danmark og USA på forsvars- og sikkerhedsområdet og supplerer de vilkår og betingelser, der er fastsat i NATO SOFA. NATO SOFA regulerer den retlige status for et NATO-lands styrker, når de befinder sig på et andet NATO-lands territorium.

Som noget nyt vil forsvarssamarbejdsaftalen bl.a. indebære, at amerikanske styrker vil få adgang til at bestemme og håndhæve adgang til aftalte anlæg og områder eller dele af disse, som er stillet til rådighed for de amerikanske styrker til deres eksklusive brug, herunder at ekskludere personer fra at få adgang til områderne, jf. forsvarssamarbejdsaftalens artikel 3, stk. 2.

Institut for Menneskerettigheder foreslår, at Forsvarsministeriet nærmere redegør for forskellene i den danske, den norske og den svenske forsvarssamarbejdsaftale.

Forsvarsministeriet bemærker, at en række europæiske allierede i de senere år har indgået bilaterale forsvarssamarbejdsaftaler med USA. Det gælder bl.a. Tjekkiet, Norge, Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Finland og Sverige.

Da forsvarssamarbejdsaftalerne er bilaterale, vil der i sagens natur være visse indholdsmæssige forskelle, hvor den endelige aftaletekst afspejler de enkelte landes konkrete forhandlinger med USA.

Samtidig er der en række fællestræk på tværs af disse aftaler, idet de alle bygger på en overordnet ramme for amerikansk militær tilstedeværelse i allierede lande. Dette inkluderer typisk bestemmelser om amerikanske styrkers adgang til militære faciliteter, jurisdiktionsspørgsmål, beskatningsforhold samt logistisk og operationel støtte.

I det omfang, der er afvigelser mellem aftalerne, kan det blandt andet afspejle de enkelte landes forfatningsretlige begrænsninger, nationale sikkerhedspolitikker og eksisterende samarbejdsstrukturer med USA.

2.1.2. Det uskrevne grundlovsforbud

Fredsinitiativet Helsingør bemærker, at USA's militærpoliti har ret til at opretholde orden og disciplin dér, hvor der er USA-tropper tilstede, herunder også udenfor baserne, og at det efter Fredsinitiativet Helsingørs opfattelse skaber tvivl om, hvorvidt USA-soldater griber ind og hvordan, hvis danske borgere markerer en krigsmodstand ved baserne og ved militære øvelser omkring baserne.

Kommunistisk Parti bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen vil medføre, at amerikanske soldater kan anvende magt mod danske borgere, hvis soldaterne oplever, at amerikanske interesser er truede. Kommunistisk Parti finder, at det er særligt bekymrende, da det ikke samtidig fremgår af aftalen, hvornår man som dansk borger "truer amerikanske interesser", og der herved efter Kommunistisk Partis opfattelse i stedet for er tale om et skøn foretaget af en tilfældig amerikansk soldat.

Institut for Menneskerettigheder bemærker, at det følger af folkeretten og af dansk statsret, at danske myndigheder er enekompetente til at udøve myndighedsbeføjelser indenfor dansk territorium (det såkaldte uskrevne grundlovsforbud). Instituttet bemærker, at det er anerkendt i statsretten, at Danmark i et vist begrænset omfang kan overlade myndighedsbeføjelser til et andet land i forhold til personer, som befinder sig på dansk territorium, såfremt de pågældende personer har særlig tilknytning til det pågældende land, f.eks. i et grænseområde.

Instituttet bemærker også, at forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6 overlader det, som instituttet betegner som ganske vidtgående og upræcise myndighedsbeføjelser til amerikanske styrker, da de kan udøve alle nødvendige rettigheder og beføjelser til at sikre amerikansk brug, kontrol og forsvar af de aftalte anlæg og områder i Danmark. Instituttet anfører, at den amerikanske myndighedsudøvelse således kan ske på de tre militære områder og udenfor på almindeligt civilt dansk territorium, ligesom myndighedsudøvelsen kan ske over for de amerikanske styrker m.v. såvel som over for almindelige civile danske personer.

Instituttet bemærker desuden, at såfremt forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, skal forstås i overensstemmelse med NATO SOFA artikel VII, stk. 10 – og kun overlader de myndighedsbeføjelser, der følger af artikel VII, stk. 10 – vil der formentlig ikke opstå særlige problemer i forhold til det uskrevne grundlovsforbud. Instituttet anfører, at hvis artikel 6, stk. 2, derimod skal forstås i overensstemmelse med ordlyden af

bestemmelsen, er der efter instituttets opfattelse tale om en mere vidtgående og upræcis adgang for amerikanske styrker til at udøve myndighed udenfor amerikansk kontrolleret område, herunder mod civile personer på almindeligt dansk territorium. Det vil efter instituttets opfattelse rejse spørgsmål i forhold til det uskrevne grundlovsforbud. Institutet anfører, at spørgsmålet ikke behandles i bemærkningerne til lovudkastet.

Institutet anbefaler, at der mere udførligt og detaljeret redegøres for, hvorfor artikel 6 i forsvarssamarbejdsaftalen ikke er i strid med det uskrevne grundlovsforbud, herunder om artikel 6, stk. 2, skal forstås således, at bestemmelsen kun overlader de i NATO SOFA artikel VII, stk. 10, opregnede (mere begrænsede) beføjelser til de amerikanske styrker.

Institutet anbefaler ligeledes, at artikel 6 i forsvarsaftalen præciseres, f.eks. i lighed med den norske og svenske forsvarssamarbejdsaftale, så det klart fremgår, at amerikanske styrker kun kan udøve myndighedsbeføjelser på dansk territorium – uden for de amerikansk kontrollerede områder – i ekstraordinære tilfælde i overensstemmelse med fælles vedtagne og koordinerede sikkerhedsplaner. Alternativt ønsker instituttet, at det præciseres i lovbemærkningerne.

Institutet anbefaler endelig, at det udtrykkeligt fastsættes i forsvarssamarbejdsaftalen og i lovudkastet, at de amerikanske styrker alene kan anvende magt inden for rammerne af dansk nødret og nødværge, jf. straffelovens §§ 13 og 14.

Forsvarsministeriet bemærker, at de danske myndigheder i medfør af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6 vil have det primære sikkerhedsmæssige ansvar både på og uden for de anlæg, der er omfattet af aftalen.

Det primære sikkerhedsmæssige ansvar indebærer, at det som udgangspunkt vil være Danmark, der har ansvaret for at træffe de foranstaltninger, som vil være nødvendige for at sikre og beskytte de amerikanske styrker, deres materiel og oplysninger m.v., jf. forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 1, 1. pkt. De danske og amerikanske militære myndigheder vil skulle arbejde tæt sammen om at sørge for denne sikkerhed og beskyttelse, jf. aftalens artikel 6, stk. 1, 2. pkt.

Efter forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, 1. pkt., bemyndiger Danmark – i overensstemmelse med NATO SOFA artikel VII, stk. 10 – de amerikanske styrker til at udøve alle rettigheder og beføjelser, der er nødvendige for de amerikanske styrkers brug, drift og forsvar af samt kontrol over de aftalte anlæg og områder, herunder iværksætte forholds-

mæssige foranstaltninger til at oprette eller genoprette orden og beskytte amerikanske styrker m.v. Forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, supplerer NATO SOFA artikel VII, stk. 10, som fastsætter, at en styrkes opstillede enheder eller formationer skal have adgang til at udøve politimyndighed i områder, som de har rådighed over efter aftale med modtagerlandet. Styrkens militærpoliti kan træffe alle behørigte foranstaltninger til at sikre opretholdelsen af orden og sikkerhed sådanne steder. Det fremgår endvidere af artikel VII, stk. 10, i NATO SOFA, at uden for disse områder skal sådant militærpoliti kun udøve sin virksomhed i henhold til aftale med modtagerlandets myndigheder, i samarbejde med disse myndigheder og kun i det omfang, sådan virksomhed er nødvendig for opretholdelsen af disciplin blandt styrkens medlemmer.

De amerikanske styrker vil i medfør af forvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, kunne udøve beføjelser over for civile personer på dansk territorium, hvis det er nødvendigt for de amerikanske styrkers brug, drift og forsvar af samt kontrol over de aftalte anlæg og områder i medfør af artikel 6, stk. 2, 1. pkt. Disse beføjelser vil i medfør af forvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, 2. pkt., skulle udøves i overensstemmelse med sikkerhedsplaner, som skal koordineres med danske myndigheder, hvorved de danske myndigheder vil have en kontrol over, hvordan beføjelserne udøves.

Det er således i forvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, 2. pkt., forudsat, at de amerikanske styrker skal koordinere sikkerhedsplaner, herunder etablere samarbejdsprocedurer vedrørende sikkerhedsforanstaltninger, med de relevante myndigheder i Danmark. Der vil i henhold til aftalen skulle ske en løbende koordinering mellem de danske og amerikanske myndigheder om de amerikanske styrkers sikkerhedsforanstaltninger i medfør af bestemmelsen. Som led heri forudsættes, at der foretages koordinering med alle relevante danske myndigheder med henblik på at sikre den nødvendige inddragelse, og at der i den forbindelse tilrettelægges nærmere procedurer herfor. Danske myndigheder vil således have kontrol med, hvordan sikkerhedsplanerne udmøntes i praksis, ligesom de amerikanske styrker i almindelighed vil skulle samarbejde med danske myndigheder om konkrete sikkerhedsforanstaltninger. Amerikanske styrker vil undtagelsesvist kunne foretage konkrete sikkerhedsforanstaltninger, der måtte ligge udover, hvad der følger af de koordinerede sikkerhedsplaner. I så fald vil dette skulle ske inden for rammerne af nødret og nødværge, jf. straffelovens §§ 13 og 14.

For så vidt angår det i høringssvaret fra Institut for Menneskerettigheder anførte om det uskrevne grundlovsforbud, kan Forsvarsministeriet oplyse, at det uskrevne grundlovsforbud er udtryk for, at danske myndigheder som udgangspunkt anses for at være enekompetente til at udøve myndighedsbeføjelser inden for dansk territorium. Det antages dog, at

det uskrevne grundlovsforbud ikke er til hinder for, at et fremmed lands myndigheder efter folkeretlig aftale om afgrænsning af de indbyrdes jurisdiktionsforhold opnår adgang på dansk territorium til at udøve visse beføjelser i forhold til personer m.v., som også har en særlig tilknytning til det pågældende andet land. Vurderingen af sådanne såkaldte jurisdiktionsaftalers forhold til grundloven beror på den enkelte aftales formål og nærmere indhold, herunder karakteren og omfanget af de udenlandske myndigheders beføjelser på dansk område.

Som det fremgår af afsnit 3.1.2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er det Forsvarsministeriets vurdering, at lovforslagets § 1 ikke rejser spørgsmål i forhold til det uskrevne grundlovsforbud. Dette omfatter også forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6.

Forsvarsministeriet har ved vurderingen af det uskrevne grundlovsforbud bl.a. lagt vægt på, at de amerikanske styrker efter forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, stk. 2, som nærmere beskrevet ovenfor skal koordinere sikkerhedsplaner, herunder etablere samarbejdsprocedurer vedrørende sikkerhedsforanstaltninger, med de relevante myndigheder i Danmark. Det forudsættes, at myndighedsbeføjelser udøves i overensstemmelse hermed. Danske myndigheder har således en kontrol med, hvordan og under hvilke rammer sikkerhedsplanerne udmøntes i praksis, ligesom det amerikanske militær i almindelighed vil skulle samarbejde med danske myndigheder om konkrete sikkerhedsforanstaltninger. Forsvarsministeriet finder på den baggrund, at de myndighedsbeføjelser, der overlades de amerikanske styrker efter forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6, kan rummes inden for det uskrevne grundlovsforbud.

Forsvarsministeriet bemærker desuden, at amerikansk udøvelse af myndighedsbeføjelser på dansk territorium vil have en særlig tilknytning til USA, da bemyndigelsen alene vedrører rettigheder og beføjelser, der er nødvendige for de amerikanske styrkers brug, drift og forsvar af samt kontrol over de aftalte anlæg og områder.

Endelig bemærker Forsvarsministeriet, at en magtudøvelse ikke vil rejse spørgsmål i forhold til det uskrevne grundlovsforbud, hvis det sker inden for rammerne af nødret og nødværge, jf. straffelovens §§ 13 og 14.

Det er på denne baggrund Forsvarsministeriets vurdering, at forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6 og lovforslaget kan gennemføres inden for rammerne af det uskrevne grundlovsforbud.

Forsvarsministeriet bemærker desuden, at der i afsnit 3.1.2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger nu er indsat en henvisning til NATO SOFA artikel VII, stk. 10, litra b.

2.1.3. Suverænitet og folkeafstemning

Arbejderpartiet Kommunisterne, APK-Jylland, Arbejdsgruppen Nordisk Ansvar – Fredsinitiativet og Boligaktionen, Fredsvagten ved Christiansborg og TIDTILFRED-aktivmodkrig, Fredsinitiativet Helsingør, Kvindernes Internationale Liga for Fred og Nej til Oprustning – Ja til Bæredygtig Sikkerhedspolitik anfører, at der efter deres opfattelse sker en suverænitetsafgivelse med forsvarssamarbejdsaftalen.

Århus mod Krig og Terror anfører, at det forhold, at Danmark ikke kan kontrollere, hvilke militære aktiviteter, der udgår fra Danmark, efter deres opfattelse er en væsentlig suverænitetsafgivelse, og at afgivelsen af strafferetlig jurisdiktion og anvendelsen af udenlandsk lovgivning i realiteten er en væsentlig suverænitetsafgivelse.

Fredsinitiativet Helsingør bemærker, at etableringen af fremmede nationers militære baser i Danmark efter deres opfattelse er en suverænitetsafgivelse, som kræver en folkeafstemning.

Fredsinitiativet DK bemærker, at regeringen ikke har anvendt grundlovens § 20, stk. 2, og en efterfølgende udskrivelse af en folkeafstemning.

Arbejdsgruppen Nordisk Ansvar – Fredsinitiativet og Boligaktionen spørger, om forsvarssamarbejdsaftalen og lovforslaget kræves godkendt ved et kvalificeret flertal.

Forsvarsministeriet bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen er en mellemstatslig aftale mellem Danmark og USA. Forsvarssamarbejdsaftalen medfører ikke, at der overlades beføjelser, som efter grundloven tilkommer rigets myndigheder, til USA. Grundlovens § 20 finder derfor ikke anvendelse.

Gennemførelse af forsvarssamarbejdsaftalen medfører behov for lovændringer i dansk ret, og regeringens indgåelse af aftalen på Danmarks vegne forudsætter derfor, at Folketingets samtykke indhentes i medfør af grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt.

2.1.4. Forbuddet mod tortur

Aldrig Mere Krig bemærker, at Danmark efter organisationens opfattelse må stå fast på, at menneskerettigheder skal respekteres på dansk område, inklusiv på de amerikanske baser.

Amnesty International opfordrer til, at forsvarssamarbejdsaftalen understreger Danmarks internationale forpligtelser i medfør af forbuddet mod tortur, og at aftalen indeholder en passus om, hvordan de danske myndigheder vil sikre, at amerikanske styrker på dansk jord overholder disse. Amnesty anfører, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i 2014 konkluderede i to sager om amerikanske såkaldte black sites i Polen, at Polen havde medvirket til tortur og ulovlig frihedsberøvelse, fordi amerikanske styrker havde tortureret og mishandlet personer under afhøring i et hemmeligt fængsel, som den amerikanske efterretningstjeneste CIA drev i Polen. Amnesty International anbefaler desuden, at Danmarks strafferetlige og internationalt forpligtende forbud mod tortur i FN's Torturkonvention (UNCAT) skrives tydeligt ind i forsvarssamarbejdsaftalen, og at det understreges i lovforslagets bemærkninger, at Danmark i denne henseende både har ret og pligt til at sikre, at der ikke anvendes tortur på dansk territorium.

DIGNITY bemærker, at det er vigtigt, at forbuddet mod tortur overholdes, og at dette bør præciseres i forsvarssamarbejdsaftalen. DIGNITY bemærker desuden, at forsvarssamarbejdsaftalen henviser til, at "alle aktiviteter i henhold til denne aftale skal udføres med fuld respekt for Danmarks suverænitet, grundlov og forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser", jf. aftalens artikel 1, stk. 2. DIGNITY anfører, at organisationen finder det betænkeligt, at aftalen og lov-bemærkningerne ikke nærmere redegør for, hvorledes Danmark i den 10-årige aftaleperiode vil sikre overholdelse af aftalens artikel 1, stk. 2, herunder folkeretlige forpligtelser i medfør af FN's Torturkonvention og FN's valgfri protokol til konventionen (OPCAT-protokollen). DIGNITY bemærker, at lovbemærkningerne ikke tager stilling til Danmarks internationale forpligtelser i medfør af forbuddet mod tortur, og hvorledes danske myndigheder vil sikre overholdelse af forbuddet mod tortur i forhold til amerikanske styrker på dansk jord, herunder i forhold til dansk ret, internationale forpligtelser og strafferetlig jurisdiktion. DIGNITY giver udtryk for bekymring for, at der i aftaleperioden kan opstå situationer, hvor Danmark ikke kan sikre efterlevelse af forbuddet mod tortur på dansk territorium. DIGNITY anfører, at Forsvarsministeriet og den danske regering ikke ved etablering af eksklusive amerikanske områder på militærbaser i Danmark kan fraskrive sig al ansvar i medfør af de internationale menneskerettigheder. DIGNITY bemærker, at aftalen bør forholde sig til, hvad der vil ske, hvis Danmarks folkeretlige forpligtelser ikke overholdes, og hvilke mekanismer som vil træde til.

FN-forbundet bemærker, at Danmark er forpligtet af FN-konventionen mod tortur og anden umenneskelig behandling, og at danske myndigheder ved mistanke om brud på konventionen på dansk territorium skal kunne gribe ind. FN-forbundet anfører, at det i lovforslaget bør sikres, at

dette er muligt også på eventuelle "amerikanske dele" af danske forsvarsfaciliteter.

Institut for Menneskerettigheder bemærker, at lovudkastet ikke tager stilling til, om Danmark har et menneskeretligt ansvar for eventuelle menneskerettighedsbrud, som amerikanske væbnede styrker måtte udsætte personer for både i og uden for amerikansk kontrollerede områder på dansk territorium. Instituttet anbefaler, at Forsvarsministeriet i lovudkastet redegør for og præciserer Danmarks menneskeretlige ansvar for eventuelle menneskeretsbrud, som amerikanske styrker måtte begå såvel i som uden for amerikansk kontrollerede områder i Danmark. Instituttet anbefaler desuden, at der nærmere redegøres for, hvordan Danmark i praksis vil monitorere og sikre, at der ikke sker brud på EMRK-retligheder på de amerikansk kontrollerede områder på dansk territorium.

For Forsvarsministeriet er det af afgørende vigtighed, at menneskerettighederne og herunder forbuddet mod tortur og anden umenneskelig behandling overholdes.

Det følger således også af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 2, at alle aktiviteter i henhold til aftalen skal udføres med fuld respekt for Danmarks suverænitet, grundlov og forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser. Alle aktiviteter i henhold til forsvarssamarbejdsaftalen skal således respektere danske internationale forpligtelser, herunder danske forpligtelser på menneskerettighedsområdet. Forsvarsministeriet bemærker i tilknytning hertil, at forsvarssamarbejdsaftalen ikke ændrer på Danmarks øvrige internationale forpligtelser, herunder danske myndigheders pligt til at reagere på brud på menneskerettighederne.

2.1.5. Frihedsberøvelse af personer

DIGNITY bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen ikke tager stilling til, om amerikanske styrker er berettigede til at bringe krigsfanger eller andre frihedsberøvede personer til danske militærbaser og til at gennemføre afhøringer i Danmark, og DIGNITY anfører, at der efter organisationens opfattelse ikke er noget til hinder for, at det kunne ske, og at amerikanske styrker vil foretage afhøringer på "deres områder". DIGNITY finder, at såfremt aftalen også omfatter retten til at bringe frihedsberøvede personer til Danmark, bør Folketingets Ombudsmand og Den Nationale Forebyggelsesmekanisme i henhold til OPCAT-protokollen som minimum have mulighed for uhindret at besøge frihedsberøvede personer. DIGNITY anbefaler, at det tydeliggøres, at amerikanske styrker ikke vil være berettigede til at bringe krigsfanger eller andre frihedsberøvede

personer til danske militærbaser med henblik på at gennemføre afhøringer.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at det i lovforslagets bemærkninger og i dialogen med de amerikanske myndigheder slås fast, at Folketingets Ombudsmand skal have adgang til at besøge personer, der frihedsberøves på de amerikansk kontrollerede områder på de danske militærbaser i overensstemmelse med artikel 19, jf. artikel 4, i OPCAT.

Det følger af lovforslagets § 1, at amerikanske styrker kan udføre opgaver i Danmark efter forsvarssamarbejdsaftalen.

Forsvarssamarbejdsaftalen regulerer de amerikanske styrkers aktiviteter i Danmark. Det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 3, at disse aktiviteter bl.a. omfatter besøg, træning, øvelser, manøvrer, gennemrejse, støtte og hermed forbundne aktiviteter, optankning af luftfartøjer, bunkring af skibe, landing og hjemføring af luftfartøjer, midlertidig vedligeholdelse af køretøjer, skibe og luftfartøjer, indkvartering af personel, kommunikation, samling og deployering af styrker og materiel, præpositionering af materiel, forsyninger og udstyr, bistand og samarbejdsaktiviteter i forbindelse med sikkerhed, fælles og kombinerede træningsaktiviteter, aktiviteter i forbindelse med humanitær bistand og nødhjælp, beredskabsoperationer, byggerier til understøttelse af fælles aftalte aktiviteter samt eventuelle øvrige formål, som Parterne eller deres administrative repræsentanter måtte aftale, herunder formål, som ligger inden for rammerne af Den Nordatlantiske Traktat.

Forsvarsministeriet bemærker, at det fremgår af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 2, at alle aktiviteter skal ske med fuld respekt for Danmarks suverænitæt, grundlov og forfatningsmæssig praksis, dansk lovgivning og Danmarks internationale forpligtelser.

2.1.6. Arrestation af efterlyste personer

FN-forbundet bemærker, at Danmark via internationalt politisamarbejde og via tilslutningen til Den Internationale Straffedomstol er forpligtet til at medvirke til arrestation af efterlyste personer. FN-forbundet anfører, at eventuelle efterlyste personer, som måtte befinde sig på dansk territorium, derfor skal kunne arresteres af danske myndigheder, uanset hvor i Danmark de måtte befinde sig eller om de skulle være blandt personer omhandlet af lovforslaget.

Det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 2, at alle aktiviteter i henhold til aftalen skal udføres med fuld respekt for Danmarks

suveræniteten, grundloven og forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser.

Forsvarssamarbejdsaftalen ændrer ikke på Danmarks øvrige internationale forpligtelser, herunder danske myndigheders forpligtelser som led i internationalt politisamarbejde og på baggrund af Danmarks tilslutning til Den Internationale Straffedomstol.

2.1.7. Atomvåben

Fredsvagten ved Christiansborg og TIDTILFRED-aktivmodkrig, Arbejdsgruppen Nordisk Ansvar – Fredsinitiativet og Boligaktionen, Fredsinitiativet Helsingør og Fredsinitiativet DK bemærker, at Danmark ikke kan opnå sikre garantier for eller kunne kontrollere, om de amerikanske styrker medbringer eller opbevarer atomvåben i kortere eller længere i Danmark. Fredsvagten ved Christiansborg og TIDTILFRED-aktivmodkrig bemærker endvidere at regeringen efter deres opfattelse har indgået en aftale, der indebærer et brud med det danske sikkerhedspolitiske princip om, at der ikke skal være atomvåben på dansk jord.

FN-forbundet bemærker, at det efter deres opfattelse vil vanskeliggøre Danmarks tilslutning til FN's traktat med forbud mod atomvåben – og også overholdelse af dansk politik vedrørende atomvåben – hvis det ikke i udmøntningen af forsvarsaftalen med USA sikres, at der ikke findes eller transporteres atomvåben på dansk jord. FN-forbundet anfører videre, at Danmark tilsvarende er forpligtet af konventionerne om forbud mod klyngebomber og landminer, og konventionerne skal respekteres fuldt ud på dansk territorium.

Fredsinitiativet DK bemærker, at sætningen i lovforslaget om, at "Danmarks indgåelse af forsvarssamarbejdsaftalen vil desuden ikke ændre dansk atomvåbenpolitik, som indebærer, at der ikke må stationeres atomvåben i Danmark under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid", rejser spørgsmål om, hvem der definerer fredstid, og hvornår der er fredstid. Fredsinitiativet DK anbefaler at fjerne de sidste tre ord i sætningen.

Det fremgår af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 2, at alle aktiviteter i henhold til aftalen skal udføres med fuld respekt for Danmarks suveræniteten, grundloven og forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser, herunder i forhold til oplagring af visse våbentyper på dansk territorium, og at intet i aftalen ændrer dansk politik i forhold til oplagring eller deployering af atomvåben på dansk territorium.

Danmarks indgåelse af forsvarssamarbejdsaftalen ændrer ikke ved den danske atomvåbenpolitik. For at undgå fortolkningstvivil har Forsvarsministeriet udtaget følgende ledsætning i lovforslaget: "... som indebærer, at der ikke må stationeres atomvåben i Danmark under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid".

2.1.8. Leverandører

Dansk Industri bemærker, at det er positivt, at de amerikanske styrker har til hensigt i videst muligt omfang og under forudsætning af, at amerikansk lovgivning overholdes, at benytte sig af danske virksomheder som leverandører af varer, materiel, forsyninger, udstyr og tjenesteydelser.

Green Power Denmark bemærker, at det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 25, at der i forbindelse med indgåelse af aftaler med leverandører indhentes tilbud, og at aftalerne skal indgås og administreres i overensstemmelse med amerikansk lovgivning. Green Power Denmark bemærker, at det er uklart, om dette betyder, at danske virksomheder risikerer, at deres kontraktretlige forpligtelser er underlagt amerikansk ret og jurisdiktion, hvorfor Green Power Denmark anmoder om, at der i høringsnotatet redegøres for danske energivirksomheders retsstilling i forbindelse med handel og levering af elektricitet til de amerikanske styrker.

Forsvarsministeriet bemærker, at artikel 25 i forsvarssamarbejdsaftalen giver mulighed for, at aftaleparter kan indgå og administrere aftaler i overensstemmelse med amerikansk lovgivning. Det bemærkes, at aftaleparterne i almindelighed frit vil kunne aftale lovvalg, når der indgås en kontrakt.

2.1.9. Lovforslagets proces

DIGNITY bemærker, at lovforslaget rejser vigtige og principielle juridiske problemstillinger bl.a. om Danmarks suverænitet og folkeretlige og menneskeretlige forpligtelser, som efter DIGNITY's mening kræver en grundig diskussion før og under Folketingets kommende drøftelse af lovforslaget.

DIGNITY og **FN-forbundet** bemærker, at det kan undre, at et udkast til et komplekst lovforslag sendes i høring den 23. december. DIGNITY anfører, at en grundig høringsproces og udførlige lovbemærkninger er en forudsætning for en saglig drøftelse i Folketinget og i den offentlige debat.

Amnesty International bemærker, at det på grund af den korte høringsfrist ikke har været muligt at foretage en fuldstændig gennemgang af de lovtekniske og lovgivningsmæssige aspekter i relation til menneskerettighederne og Danmarks internationale forpligtelser. Amnesty anfører, at en længere høringsfrist ville have givet Amnesty mulighed for en mere grundig vurdering af de foreslåede ændringer.

Nej til Oprustning – Ja til Bæredygtig Sikkerhedspolitik bemærker, at det er problematisk, at regeringen efter organisationens opfattelse intet har gjort for at fremme en demokratisk debat om aftalen, som blev underskrevet i Washington lige før jul i 2023 og først offentliggjort herefter.

Forsvarsministeriet bemærker, at den daværende regerings påbegyndelse af forhandlingen med USA om en bilateral forsvarssamarbejdsaftale blev annonceret på et pressemøde i Statsministeriet den 10. februar 2022.

Forsvarssamarbejdsaftalen blev underskrevet af den danske og den amerikanske udenrigsminister den 21. december 2023, og forsvarssamarbejdsaftalen blev offentliggjort samme dag. Forsvarsministeriet bemærker hertil, at der af hensyn til forhandlingsforløbet ikke er praksis for at offentliggøre aftaletekster inden undertegnelse.

Forsvarsministeriet bemærker endvidere, at lovforslaget har været i offentlig høring i fire uger, hvilket er den normale høringsperiode for lovforslag.

2.1.10. Lovforslagets økonomiske konsekvenser for det offentlige og erhvervslivet

Fredsinitiativet Helsingør bemærker, at der efter organisationens opfattelse mangler overblik over, hvilke udgifter Danmark vil have i forbindelse med eksempelvis etableringen af infrastruktur som veje, elektricitet, vand, kloak, offentlig transport, kommunikation, sikkerhed m.v., og hvilke udgifter Danmark forpligter sig til ved opførsel, drift og evt. afvikling af baserne, ligesom der mangler en beskrivelse af, hvad det indebærer af ekstra dansk oprustning

Det fremgår af afsnit 4 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at lovforslaget forventes at have mindre økonomiske konsekvenser for staten. De økonomiske konsekvenser kan imidlertid vanskeligt kvantificeres på nuværende tidspunkt, idet omkostningerne vil afhænge af de amerikanske styrkers aktiviteter i Danmark som led i forsvarssamarbejdsaftalen.

At der alene vil være tale om mindre økonomiske konsekvenser for staten skal ses i lyset af, at det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 3, stk. 7, at de amerikanske styrker som udgangspunkt er ansvarlige for bygge- og udviklingsomkostninger for de aftalte anlæg og områder, som de får stillet til rådighed til deres eksklusive brug, og for hermed forbundne drifts- og vedligeholdelsesomkostninger.

Efter forsvarssamarbejdsaftalens artikel 3, stk. 8, skal Danmark og USA som udgangspunkt hver især afholder deres forholdsmæssige andel af bygge- og udviklingsomkostninger og drifts- og vedligeholdelsesomkostninger for de aftalte anlæg og områder, der stilles til rådighed til fælles brug, eller på anden måde benyttes af de amerikanske styrker og de danske væbnede styrker i fællesskab.

Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at ændringer af vilkår eller tilbagekaldelse af frekvenstilladelser kan have meget store økonomiske og administrative konsekvenser for teleudbyderne, da grundlaget for allerede lagte investeringer kan mindskes eller forsvinde, og ændringerne kan forudsætte ny planlægning af netværk og udbud af tjenester, herunder håndtering af eksisterende kunder. Såfremt det måtte være nødvendigt for amerikanske styrker at anvende frekvenser, som der er udstedt tilladelser til andre til at anvende, bør tilladelsesindehaverne efter Teleindustrien og Dansk Erhvervs opfattelse kompenseres fuldt ud for disse omkostninger, tabt fortjeneste osv.

Det fremgår af afsnit 3.1.2.15 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at der næppe eller yderst sjældent forventes behov for at foretage indgreb i udstedte tilladelser. Det vil i givet fald i muligt omfang først blive undersøgt, om der kan anvises ledige, teknisk substituerbare frekvenser til de amerikanske styrkers formål. Derefter vil det blive vurderet, om der er behov for at ændre eller fastsætte nye vilkår, evt. af begrænset varighed, i de allerede udstedte tilladelser. Først derefter kan det i givet fald blive relevant at foretage en vurdering af, om det er påkrævet at tilbagekalde (dele af) udstedte tilladelser.

Det fremgår endvidere af afsnit 3.1.2.15 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at det ikke på forhånd kan udelukkes, at eventuelle ændringer i vilkår eller tilbagekaldelse af tilladelse efter de foreslåede bestemmelser i lovforslagets § 19, nr. 5 og 6, vil kunne ramme en tilladelsesindehaver så intensivt, at der vil være tale om ekspropriation. Det vil bero på en konkret vurdering, om et indgreb er udtryk for ekspropriation. Vurderes det, at et indgreb er udtryk for ekspropriation, bliver spørgsmålet om erstatning i medfør af grundlovens § 73 aktuelt. Kan der ikke opnås enighed herom, kan spørgsmålet indbringes for domstolene.

2.1.11. Øvrige emner

Aldrig Mere Krig spørger, om Danmark kan beskytte amerikanske soldater, der vil desertere under udstationering i Danmark.

Forsvarsministeriet bemærker, at alle udlændinge, der opholder sig i Danmark, har mulighed for at søge asyl. De danske asylmyndigheder foretager altid en konkret vurdering af en asylansøgers individuelle forhold i vurderingen af, om udlændingen kan meddeles asyl, herunder om desertering eller unddragelse fra militærtjeneste i det konkrete tilfælde er asylbegrundende. Forsvarsministeriet bemærker endvidere, at indkaldelse til værnepligt eller straf som følge af militærunddragelse ikke i sig selv er asylbegrundende.

Kommunistisk Parti bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen indebærer, at amerikanske soldater kan bevæge sig bevæbnet rundt i Danmark.

Forsvarsministeriet bemærker, at muligheden for, at amerikanske styrker kan besidde våben i Danmark, allerede følger af gældende ret. Dette skyldes, at våbenlovens regler om krav om tilladelse til at kunne indføre, besidde, bære, transportere og udføre våben m.v. på dansk territorium ikke gælder for militære styrker og militære myndigheder, jf. våbenlovens § 8.

Der henvises i øvrigt til afsnit 3.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvoraf det fremgår, at det er Forsvarsministeriets vurdering, at "militære styrker" og "militære myndigheder" i våbenlovens § 8 omfatter udenlandske styrker fra andre NATO-lande, inklusiv styrker som ikke teknisk set er under NATO-kommando.

Det er også Forsvarsministeriets vurdering, at det er hensigtsmæssigt at tydeliggøre i lovteksten, at udenlandske militære styrker og myndigheder og militært personel er omfattet af bestemmelserne i våbenlovens § 8, stk. 1 og 2, således at bestemmelsen også fremover omfatter det i bemærkningerne til NATO-styrkeloven forudsatte om, at styrker tilhørende deltagerne i NATO er omfattet af våbenlovens § 8.

I relation til våbenlovens § 8, stk. 1, vil det være en forudsætning for anvendelsen af undtagelsen for udenlandske militære myndigheder, at danske myndigheder er indforstået med de udenlandske myndigheders handlinger.

2.2. Bemærkninger til de enkelte punkter i lovforslaget

2.2.1. Amerikanske styrkers opgavevaretagelse i Danmark

Fredsinitiativet DK rejser spørgsmål i relation til de amerikanske styrkers opgaver, herunder kommando, opgavekarakter, opgavens varighed og art, og hvor ansvaret ligger. Fredsinitiativet DK anfører, at Danmark udlover en del af dansk territorium til USA's militær og spørger til, i hvilket omfang USA uden dansk accept, kan agere herfra. Fredsinitiativet DK spørger endvidere, om USA kan sende overvågningsfly eller andre fly fra Danmark til ubestemt mål uden accept fra Danmark. Fredsinitiativet DK spørger desuden, om danske sikkerhedsfolk kan undersøge flyet før start, og om USA kan sende fly på angrebstogt fra basen placeret i Danmark uden accept fra den danske regering.

Kommunistisk Parti anfører, at den manglende mulighed for inspektion af baserne betyder, at man efter organisationens opfattelse ikke kan vide, hvad USA foretager sig dér, og om danske interesser bliver overtrådt.

Forsvarssamarbejdsaftalen vil medføre, at amerikanske styrker m.v. får adgang til at benytte flyvestationerne i Karup, Skrydstrup og Aalborg. Inden for disse udvalgte militære områder kan det aftales, at amerikanske styrker m.v. får eksklusiv ret til at opholde sig på visse anlæg.

Forsvarssamarbejdsaftalen giver herudover de amerikanske styrker en række nærmere specificerede beføjelser, f.eks. muligheden for at transportere, præpositionere og opbevare forsvarsmateriel, forsyninger og udstyr på de aftalte anlæg og områder og muligheden for at bestemme og håndhæve adgangen til de aftalte anlæg og områder eller dele af disse, som er stillet til rådighed for de amerikanske styrker til deres eksklusive brug.

Forsvarsministeriet bemærker, at mens de amerikanske styrker vil få eksklusiv adgang til at opholde sig på visse anlæg, så forudsætter forsvarssamarbejdsaftalen et tæt sikkerhedssamarbejde mellem det danske forsvar og de amerikanske styrker. Hvor der stilles særligt udvalgte områder på flyvestationerne til rådighed for de amerikanske styrkers eksklusive brug, vil disse kunne varetage sikkerheden, herunder kontrollere adgangen, i medfør af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 3. Imidlertid forpligtes amerikanske styrker efter forsvarssamarbejdsaftalens artikel 6 til at koordinere sikkerhedsplaner og etablere samarbejdsprocedurer vedrørende sikkerhedsforanstaltninger med de danske myndigheder.

Det følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 1, stk. 2, at alle USA's aktiviteter i henhold til aftalen skal udføres med fuld respekt for Danmarks suverænitet, grundlov og forfatningsmæssige sædvane, lovgivning samt folkeretlige forpligtelser.

2.2.2. Erstatningskrav og administrative sanktioner

Green Power Denmark har anmodet om, at der i høringsnotatet redegøres for, hvilke muligheder danske virksomheder har for at gøre kontraktretlige krav gældende over for de amerikanske styrker.

Forsvarsministeriet bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen ikke indeholder særlige regler i forhold til erstatningskrav, der baserer sig på kontraktuelle forhold.

Forsvarsministeriet bemærker, at der nu i de specielle bemærkninger til lovforslagets § 3 er indsat en præcisering om, at den foreslåede bestemmelse ikke vil gælde for kontraktmæssige krav. Formålet med præciseringen er at fremhæve, at retsstillingen vil være den samme som det, der allerede gælder i dag i medfør af NATO SOFA artikel VIII, stk. 5, for så vidt angår erstatningskrav der baserer sig på kontraktuelle forhold. NATO SOFA artikel VIII, stk. 5, indeholder således regler om behandlingen af erstatningskrav. Det fremgår af den nævnte bestemmelse, at denne gælder for andre erstatningskrav end kontraktmæssige krav.

2.2.3. Straffemyndighed

Retspolitisk Forening, Kvindernes Internationale Liga for Fred og Fredsinitiativet Helsingør bemærker, at de danske myndigheder ikke kan anholde eller retsforfølge amerikanske soldater eller civilt personel, hvis de begår kriminalitet i Danmark. Retspolitisk Forening bemærker, at ordningen efter organisationens opfattelse vil skabe utryghed, usikkerhed og forvirring hos borgerne, herunder i forhold til dansk myndighedsudøvelse og til, hvad der er gældende ret og praksis i Danmark.

DIGNITY bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen fraviger udgangspunktet om dansk strafferetlig jurisdiktion over amerikanske styrkers ikke-tjenestelige lovovertrædelser. DIGNITY giver udtryk for bekymring for, at Danmark ikke kan efterleve sine internationale forpligtelser, når det almindelige udgangspunkt vedrørende strafferetlig jurisdiktion fraviges. DIGNITY opfordrer til, at Danmark fastholder straffemyndighed over amerikanske styrker i forhold til straffelovsovertrædelser, som måtte falde inden for anvendelsesområdet for FN's Torturkonvention og EMRK artikel 3. DIGNITY finder, at det derfor som minimum bør fremgå af lov-bemærkningerne, at konkrete tilfælde af særlig vigtighed for Danmark,

hvor Danmark kan vælge at tilbagekalde frafaldelsen af strafferetlig jurisdiktion, omfatter sager vedrørende FN's torturkonvention og EMRK artikel 3.

DIGNITY bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen skelner mellem "tjenestelige" og "ikke-tjenestelige" lovovertrædelser, og anbefaler, at der redegøres for forskellen mellem de to kategorier, og hvem som har kompetence til nærmere at definere de to begreber.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at det ikke udtrykkeligt fremgår af forsvarssamarbejdsaftalen, om jurisdiktionsfrafaldet både omfatter amerikanske styrkers m.v. handlinger både i og uden for tjenesten. Instituttet anfører, at det med henvisningen til NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra c, må antages at være tilfældet. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at rækkevidden af det danske frafald af strafferetlig jurisdiktion nærmere præciseres i lovforslagets bemærkninger, herunder om det omfatter både tjenestelige og ikke-tjenestelige dvs. private handlinger begået af amerikanske styrker m.v. Institut for Menneskerettigheder anbefaler desuden, at det strafferetlige jurisdiktionsfrafald begrænses til tjenestelige handlinger i overensstemmelse med den normale ordning i NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra a og b, således at danske myndigheder og domstole er ansvarlige for at retsforfølge private handlinger, som amerikanske styrker m.v. begår uden for tjenesten.

Institut for Menneskerettigheder bemærker, at det ikke er nærmere præciseret i forsvarssamarbejdsaftalen eller i lovforslaget, hvad der menes med "konkrete tilfælde af særlig vigtighed for Danmark". Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at det præciseres i lovbemærkningerne, at straffesager, som Danmark er folkeretligt forpligtet til at undersøge og retsforfølge, herunder rimeligt begrundet mistanke om tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling, anses for sager af "særlig vigtighed for Danmark".

Arbejdsgruppen Nordisk Ansvar – Fredsinitiativet og Boligaktionen bemærker, at USA vil have ret til at prøve straffesager i henhold til sine egne love, selvom dødsstraf kan forbydes i aftalen.

Forsvarsministeriet bemærker indledningsvist, at forbrydelser, der er strafbare i både Danmark og USA, naturligvis bør retsforfølges, uanset om gerningspersonen befinder sig i Danmark eller USA.

Forsvarsministeriet bemærker videre, at hvis medlemmer af de amerikanske styrker begår lovovertrædelser i Danmark, der er strafbare efter både dansk og amerikansk ret, så følger det af de gældende NATO-reg-

ler, at USA har fortrinsret til at udøve straffemyndighed, når lovovertrædelsen er begået i Danmark som led i tjenesten eller mod medlemmer af de amerikanske styrker, deres pårørende, amerikansk ejendom eller sikkerhed, jf. NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra a, nr. i-ii. Danmark har som udgangspunkt fortrinsret til at udøve straffemyndighed i alle andre tilfælde, jf. bestemmelsens litra b.

Hvad angår lovovertrædelser, der er begået som led i tjenesten, følger det af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 12, stk. 5, som gennemføres ved lovforslagets § 9, at ved vurderingen af, om en påstået lovovertrædelse hidrører fra en handling eller undladelse foretaget af et medlem af de amerikanske styrker under udøvelsen af tjenstlige pligter i henhold til NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra a, nr. ii, anses en attestering fra de relevante amerikanske militære myndigheder på dansk territorium om, at nævnte handling eller undladelse er begået under udøvelsen af tjenstlige pligter, for at udgøre et endegyldigt bevis for dette.

Hvad angår lovovertrædelser, der ikke er begået som led i tjenesten, og hvor Danmark i øvrigt har fortrinsret til at udøve straffemyndighed, følger det af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 12, stk. 1, 2. pkt., at Danmark gør brug af sin suveræne ret til at frafalde sin fortrinsret til at udøve straffemyndighed over medlemmer af de amerikanske styrker for ikke-tjenstlige lovovertrædelser på dansk territorium i overensstemmelse med NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra c. Det følger af NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra c, at det land, der har fortrinsret til at udøve straffemyndighed, kan frafalde sin fortrinsret.

Det følger i den forbindelse af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 12, stk. 1, 3. pkt., at danske myndigheder i konkrete tilfælde af særlig vigtighed for Danmark kan vælge at tilbagekalde frafaldelsen. Det bemærkes her til, at de relevante danske myndigheder i overensstemmelse hermed fra sag til sag vil foretage en vurdering af, om der er tale om tilfælde af særlig vigtighed for Danmark, som tilsiger en tilbagekaldelse.

Forsvarsministeriet henviser i øvrigt til afsnit 3.1.2.7 i lovforslagets almindelige bemærkninger, hvoraf det bl.a. fremgår, at forsvarssamarbejdsaftalens artikel 12 ikke medfører, at USA tildeles kompetence til at udøve straffemyndighed, som de ikke allerede har hjemmel til i NATO SOFA artikel VII, stk. 3, litra c. Danske myndigheder har således bl.a. fortsat udelukkende (eksklusiv) straffemyndighed over lovovertrædelser, som alene er strafbare efter dansk lovgivning, men ikke amerikansk, selv med hensyn til medlemmer af de amerikanske styrker. Danske myndigheder har yderligere som udgangspunkt fortsat straffemyndighed over pårørende til medlemmer af de amerikanske styrker samt personer, der er statsborgere i eller har fast bopæl i Danmark, medmindre de er medlemmer af de amerikanske styrker.

Hvis der måtte vise sig behov for at fastsætte nærmere regler om den praktiske gennemførelse af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 12, vil der med den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 8 være blevet tilvejebragt hjemmel hertil.

2.2.4. Skatte-, told- og afgiftsområdet

Dansk Vand- og Spildevandsforening (DANVA) bemærker, at på vand- og spildevandssiden afregnes militæret som alle mulige andre kunder – dvs. inklusive afgifter og moms. DANVA bemærker dog, at forsyningerne opkræver afgifter og moms på vegne af Skatteministeriet – og det sker automatisk. Så uanset om kunden betaler eller ej, så skal forsyninger betale til Skatteministeriet.

Green Power Denmark bemærker, at forsvarssamarbejdsaftalen får direkte betydning for danske energi- og forsyningsselskaber, der handler med eller leverer strøm til de amerikanske styrker. Green Power Denmark bemærker dertil, at de forstår artikel 28 i aftalen således, at amerikanske styrker skal betale almindelige forsyningstakster, herunder tariffer for brug af det kollektive elnet, i henhold til gældende danske regler. Green Power Denmark bemærker, at de forstår, at de amerikanske styrker fritages for danske afgifter, herunder moms og elafgifter, og at de dermed kan tilbagesøge betaling af disse afgifter og moms fra SKAT.

Forsvarsministeriet kan bekræfte, at de amerikanske styrker kan tilbagesøge betaling af afgifter og moms.

2.2.5. Beskæftigelsesområdet

3F bemærker, at det efter organisationens opfattelse giver mening, at amerikanske soldater kan ansættes på amerikanske vilkår, mens de er i Danmark og under hensyntagen til den danske gennemsnitsløn på området og samtidig skal leve op til amerikansk lovgivning. 3F anfører, at det dog efter organisationens opfattelse er problematisk, at andre opgaver og lønmodtagergrupper ikke er beskyttet, eksempelvis hvis det amerikanske militær ønsker at udbyde opgaver som f.eks. håndværkeropgaver, rengøring eller madlavning, da alle krav og regler, som ville gælde danske udbud, frafalder. 3F bemærker, at de danske udbud, der følger udbudsloven, efter organisationens opfattelse allerede i dag er underreguleret og mangler kontrol, hvorfor der er mange tilfælde af social dumping og udnyttelse af udenlandsk arbejdskraft. 3F finder, at samarbejdsaftalen åbner unødigt op for yderligere problemer ved helt at fraskrive sig alle regler og hensyn. 3F finder desuden, at ILO konvention 94 også bør gælde for forsvarssamarbejdsaftalen.

Forsvarsministeriet bemærker, at det fremgår af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 25, at de amerikanske styrker har til hensigt i videst muligt omfang og under forudsætning af, at amerikansk lovgivning overholdes, at benytte sig af danske virksomheder som leverandører af varer, materiel, forsyninger, udstyr og tjenesteydelser. Der skal indhentes tilbud, og aftalerne skal indgås og administreres i overensstemmelse med amerikansk lovgivning. At aftalerne skal være i overensstemmelse med amerikansk lovgivning indebærer dog ikke, at dansk ret i det hele taget ikke finder anvendelse for danske leverandører. Dette følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 26, hvorefter kun amerikanske leverandører ikke er omfattet af dansk lovgivning for så vidt angår vilkår for deres leverandøraftaler. Dette indebærer, at ansatte hos danske leverandører vil arbejde under de sædvanlige vilkår, der gælder for leverandøren, herunder kollektive overenskomster og dansk ansættelsesretlig lovgivning.

Forsvarsministeriet bemærker derudover, at de amerikanske styrker ikke er pligtsubjekter i henhold til udbudsdirektiverne, idet direktiverne alene omfatter EU-medlemsstaters myndigheder m.v. Forsvarssamarbejdsaftalens bestemmelser er således i overensstemmelse med danske regler på området.

Forsvarsministeriet bemærker endvidere, at ILO-konvention 94 ikke gælder for de amerikanske styrker, da der ikke er tale om udbud fra en dansk offentlig myndighed. Formålet med konventionen er at undgå, at offentlige myndigheder bidrager til at underbyde lokal arbejdskraft. Efter Forsvarsministeriets opfattelse vil aftalen ikke bidrage til, at lokal arbejdskraft underbydes. Som nævnt vil ansatte hos danske leverandører være omfattet af de sædvanlige regler, der gælder for dem. Da de amerikanske styrker i videst muligt omfang vil anvende danske leverandører, vil der kun blive anvendt udenlandske leverandører i specielle tilfælde, hvor der f.eks. kan være behov for særlig know-how i forbindelse med militær infrastruktur, dvs. i tilfælde, hvor lokal arbejdskraft under alle omstændigheder ikke vil være til rådighed.

Kvindernes Internationale Liga for Fred finder det problematisk, at de danske arbejdstagere på baserne skal arbejde efter amerikanske regler, og at de danske regler for lønmodtageres vilkår ikke gælder.

Forsvarsministeriet bemærker, at det fremgår af forsvarssamarbejdsaftalen, at amerikanske styrker og de organisationer, som udfører militære velfærdstjenester, kan rekruttere og ansætte pårørende samt personer, som er autoriseret til at tage ansættelse på dansk territorium. Det fremgår endvidere af forsvarssamarbejdsaftalen, at ansættelsesvilkår skal være i overensstemmelse med amerikansk lovgivning. I forlængelse heraf fremgår det, at de amerikanske styrker skal tage hensyn til gen-

nemsnitlige lønniveauer og den arbejds- og ansættelsesretlige lovgivning i Danmark, i det omfang dette ikke er uforeneligt med denne aftale eller de amerikanske styrkers militære behov.

2.2.6. Udførelse af våben m.v. af militære styrker og militært personel

Dansk Industri bemærker, at de fuldt ud kan støtte præciseringen af våbenlovens bestemmelser om, at der ikke er behov for udførelstilladelse for militært udstyr, som ejes af NATO, herunder amerikanske, militære styrker. Dansk Industri finder, at præciseringen bidrager til at skabe den nødvendige klarhed og forudsigelighed for håndteringen af militært materiel som led i det internationale forsvarssamarbejde.

FN-forbundet bemærker, at Danmark er via sin tilslutning til FN- og EU-aftaler er forpligtet til ikke at medvirke til våbeneksport, herunder transport, hvor der er risiko for at våbnene vil blive anvendt til krigsforbrydelser. FN-forbundet bemærker endvidere, at det med lovforslaget bør sikres, at danske myndigheder kan følge og handle i overensstemmelse med sine forpligtelser, hvis der måtte passere våben via eventuelle amerikansk benyttede transportfaciliteter i Danmark

Amnesty International bemærker, at lovforslaget indebærer, at i tilfælde, hvor udenlandske styrker fører våben eller militært materiel ud af Danmark og efterfølgende overdrager ejerskabet, vil det være den udenlandske stat, der bærer ansvaret for eksportkontrollen. Amnesty finder, at dette kan betyde, at Danmark ikke sikrer, at eksport af våben fra dansk territorium lever op til internationale menneskerettighedsforpligtelser og FN's våbenhandelstraktat (ATT). Amnesty bemærker, at USA ikke har ratificeret ATT'en, og dermed ikke er omfattet af samme forpligtelser, som Danmark er underlagt. Amnesty International anfører, at Danmark som medunderskriver af FN's våbenhandelstraktat ikke har ret til at fravige kontrol af våben eller våbendele, der indføres eller udføres gennem dansk territorium i en bilateral aftale med en anden stat, som ikke selv er omfattet af FN's våbenhandelstraktat. Amnesty International fremhæver, at Danmarks suverænitet på dette område er en af hovedformålene med Våbenhandelstraktaten, hvori stater "på ny bekræfter enhver stats suveræne eneret til på eget territorium at regulere og kontrollere konventionelle våben i overensstemmelse med statens retlige eller forfatningsmæssige ordning". Derfor anbefaler Amnesty, at den foreslåede bestemmelse enten fjernes eller omskrives, så det fremgår klart, at Danmark har en forpligtelse til at sikre, at våben og våbendele udført fra Danmark bliver underlagt dansk eksportkontrol, uanset ejerskab ved indførelse og ved udførelse. Amnesty International anbefaler des-

uden, at Danmarks forpligtelser over for ATT'en i forhold til eksportkontrol fastholdes og understreges som ufravigelige i både lovtekst og bemærkninger.

Institut for Menneskerettigheder anfører, at der bør redegøres nærmere for, hvorfor afsnit 3.2 er medtaget i lovudkastet, og hvorfor det er nødvendigt at justere udførselspraksis i forhold til den praksis, der blev fastlagt i 2013 ved Danmarks ratifikation af FN's Våbenhandelstraktat. Institut for Menneskerettigheder anbefaler desuden, at der redegøres for, hvad den nye udførselspraksis kommer til at betyde for amerikansk udførsel af amerikansk ejede dele og komponenter til F-35-kampfly fra Danmark til Israel. Institut for Menneskerettigheder anbefaler, at det præciseres i lovforslagets bemærkninger, at de danske udførselsmyndigheder konkret og i hver enkelt udførselssag skal vurdere, om der er tale om dele og komponenter til militærtudstyr, som kun kan udføres af Danmark, hvis der er tilladelse hertil, jf. artikel 4 i våbenhandelstraktaten. Institut for Menneskerettigheder anbefaler desuden, at den tidligere praksis beskrevet i 2013-lovforslaget fastholdes, således at der kræves dansk eksporttilladelse, hvis de udførte våben m.v. efter udførslen, skal kunne overgå til en tredjestat. Alternativt kunne der efter instituttets opfattelse stilles krav om eksporttilladelse, hvis de udførte våben m.v. med overvejende/stor sandsynlighed vil blive overført til en tredjestat efter udførslen fra Danmark.

Mellemfolkeligt Samvirke anfører, at den danske praksis for eksportkontrol, for så vidt angår udenlandske styrker, og den foreslåede lovændring efter organisationens opfattelse i praksis vil skabe betydelige problemer, især fordi USA, som Danmark indgår forsvarssamarbejdsaftalen med, ikke har ratificeret våbenhandelstraktaten, og at Danmark vil fravige sit ansvar for eksportkontrol. Mellemfolkeligt Samvirke anbefaler, at lovforslagets § 14 fjernes eller ændres, så det klart fremgår, at Danmark har en forpligtelse til at sikre eksportkontrol over våben og våbendele, der udføres fra dansk territorium, uanset ejerskabet ved både indførsel og udførsel.

Røde Kors anfører, at undtagelsen i artikel 2, stk. 3, i våbenhandelstraktaten ikke gælder, når der på eksporttidspunktet er en rimelig sandsynlighed for, at udstyret vil blive brugt af en anden part end af ejerstaten, også selvom udstyret fortsat er i statens ejerskab på leveringsdestinationen, og bemærker, at det er Røde Kors' vurdering, at ændringen vil det give anledning til væsentlige bekymringer om Danmarks overholdelse af forpligtelserne under FN's våbenhandelstraktat.

Forsvarsministeriet bemærker, at det fremgår af afsnit 3.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at det er Forsvarsministeriets vurde-

ring, at det er hensigtsmæssigt at tydeliggøre i lovteksten, at udenlandske militære styrker og myndigheder og militært personel er omfattet af bestemmelserne i våbenlovens § 8, stk. 1 og 2, således at bestemmelsen også fremover omfatter det i bemærkningerne til NATO-styrkeloven forudsatte om, at styrker tilhørende deltagerne i NATO er omfattet af våbenlovens § 8. Det bemærkes, at våbenlovens § 8, stk. 2, således allerede finder anvendelse for bl.a. amerikanske styrker som led i et NATO-styrkeprogram, der på nuværende tidspunkt ikke er statspart til FN's våbenhandelstraktat.

Internationale samarbejdsaftaler og -programmer i relation til forsvarsmateriel, delkomponenter og reservedele er afgørende for Danmarks og Europas sikkerhed. Der vil som led i sådanne samarbejder og programmer kunne befinde sig våben, delkomponenter og reservedele på dansk jord, som er ejet af andre lande, f.eks. som led i den bilaterale forsvarssamarbejdsaftale med USA eller internationale våben- og komponentprogrammer. Det er efter Forsvarsministeriets opfattelse vigtigt, særligt i relation til sådanne samarbejdsaftaler og programmer, at våbenloven klart og tydeligt er forenelig med Danmarks deltagelse heri, herunder når våben, delkomponenter og reservedele skal ind- og udføres til og fra Danmark.

Det fremgår af forarbejderne til våbenlovens § 8, stk. 2, 1. pkt., at hvis ejerskabet til de våben m.v., som udføres fra Danmark, fremover skal kunne overgå til andre, f.eks. til forswarets samarbejdspartnere i et missionsområde, skal udførslen være dækket af en udførelsestilladelse i henhold til våbenlovens § 6, stk. 1. Som det fremgår af afsnit 3.2.1.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger, er det uklart, om der hermed er indlagt en forudsætning om, at en udførsel af Danmark ikke vil være omfattet af undtagelsen til eksportkontrol, hvis der på tidspunktet for udførslen vurderes at kunne opstå et behov for at kunne overføre våbnet m.v. til en tredjepart.

Forsvarsministeriet bemærker, at de anførte eksempler i forarbejderne til våbenlovens § 8, stk. 2, 1. pkt., er baseret på de scenarier, som på daværende tidspunkt var aktuelle ved danske militære styrkers deltagelse i internationale missioner, hvor det, eksempelvis i forbindelse med hjemtagelse eller tilbagetrækning af danske styrker, kunne blive nødvendigt at overdrage medbragte konventionelle våben m.v. til lokale forsvarsmyndigheder eller andre samarbejdspartnere. Det blev på den baggrund vurderet, at den del af det danske forsvars aktiviteter m.v., som vedrørte danske militære styrkers deltagelse i internationale missioner, hvor det ville eller måtte forventes at blive aktuelt at overdrage medbragte våben til samarbejdspartnere, ville kræve en eksporttilladelse efter våbenlovens § 6, stk. 1, idet disse situationer principielt var sammenlignelige med en direkte udførsel af våben til det pågældende land.

På baggrund af forarbejderne til lovændringen i 2013 kan der være uklarhed om, hvad der gælder for situationer, hvor der som led i internationale samarbejdsaftaler og -programmer kan befinde sig våben, delkomponenter og reservedele på dansk jord, som er ejet og flyttes af andre lande, f.eks. som led i den bilaterale forsvarssamarbejdsaftale med USA eller internationale våben- og komponentprogrammer.

Der kan rejses tvivl om anvendelsesområdet for undtagelsen i våbenlovens § 8, stk. 2, 1. pkt., for andre af Forsvarets aktiviteter, herunder situationer hvor våben eller komponenter m.v. i et tidsrum har været placeret på dansk jord af udenlandske militære styrker, og som flyttes videre til et andet land eller hjemtages af den samme militære styrke. Mest taler for, at bemærkningerne til lovændringen af undtagelsen fra 2013 ikke tager stilling til andre situationer end dem, Justitsministeriet efterfølgende gav tilladelse til. Der kan således være uklarhed om, hvad der gælder for situationer, hvor der som led i internationale samarbejdsaftaler og -programmer kan befinde sig våben, delkomponenter og reservedele på dansk jord, som er ejet og flyttes af andre lande, f.eks. som led i den bilaterale forsvarssamarbejdsaftale med USA eller internationale våben- og komponentprogrammer.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at det som følge af den bestående uklarhed i forarbejderne til lovændringen i 2013 er nødvendigt at præcisere den gældende undtagelse i våbenlovens § 8 til kravet om tilladelse til udførsel, jf. våbenlovens § 6, stk. 1, så der skabes den fornødne klarhed om, at undtagelsen finder anvendelse for udenlandske militære styrkers udførsel af materiel fra dansk jord, hvis det pågældende materiel er bragt her til landet af de nævnte styrker efter Forsvarsministeriets godkendelse, og de udenlandske styrker har ejerskabet på tidspunktet for udførelsen.

Forsvarsministeriet bemærker, at det fremgår af afsnit 3.2.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at det bør være ejerskabet på tidspunktet for udførslen, der bør være afgørende for, om der skal gælde et krav om eksportkontrol efter våbenloven, medmindre den udførende styrke på tidspunktet for udførslen er vidende om, at ejerskabet skal overdrages til en bestemt tredje stat. Det må være op til ejerstaten at sikre, at der foretages eksportkontrol, hvis ejerskabet til det pågældende materiel overgår til andre på et senere tidspunkt efter udførsel fra dansk territorium.

Forsvarsministeriet bemærker desuden, som det også fremgår af afsnit 3.2.1.2 i lovforslagets almindelige bemærkninger, at der er en diskrepans mellem den danske oversættelse af FN's våbenhandelstraktats artikel 2, stk. 3, og flere officielle sprogversioner. I den officielle engelske

version fremgår det, at undtagelsen vedrører "international movement". I den danske oversættelse er det anført, at undtagelsen vedrører "international overførsel". Traktaten fastsætter regler for internationale handel under samlebetegnelsen "overførsel" og ikke flytning, hvorfor det må antages, at hensigten har været helt at udelade staters "flytning" af våben, komponenter m.v.

Det er Forsvarsministeriets vurdering, at de foreslåede ændringer af våbenloven er i overensstemmelse med Danmarks internationale forpligtelser, herunder FN's våbenhandelstraktat.

Forsvarsministeriet bemærker afslutningsvist, at lovforslagets § 14 omhandler amerikanske og danske leverandører til amerikanske styrker. Ovennævnte bemærkninger om Danmarks overholdelse af internationale forpligtelser gør sig ligeledes gældende for amerikanske og danske leverandører, der handler på vegne af de amerikanske styrker.

2.2.7. Telekommunikation

Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at de støtter formålet med forsvarssamarbejdsaftalen, men at det er vigtigt, at de rettigheder, indehavere af frekvenstilladelser har opnået, beskyttes mest muligt. Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at teleudbyderne er pålagt at løse samfundsmæssige forpligtelser, som afhænger af adgangen til at bruge de frekvensressourcer, udbyderne er blevet tildelt i frekvenstilladelser. Dette indebærer f.eks. at sikre, at alle kan ringe gratis til 112, at udstede offentlige advarsler til mobilbrugere (S!renen), og prioritere beredskabsaktørers kommunikation i beredskabssituationer og andre ekstraordinære situationer. Teleindustrien og Dansk Erhverv anfører, at det i bemærkningerne til lovforslagets § 19, nr. 2, 5 og 6, bør indføres en forpligtelse til at inddrage Digitaliseringsstyrelsen, Center for Cybersikkerhed og tilladelsesindehaverne i forbindelse med koordineringen af de amerikanske styrkers frekvensbrug. Det er centralt i forhold til vurderingen af, hvorvidt det er nødvendigt at ændre i frekvenstilladelser, eller om der kan anvises øvrige frekvenser eller andre tekniske løsninger. Teleindustrien og Dansk Erhverv finder, at der desuden bør udarbejdes retningslinjer for, hvad det kan tillades at afskære brugen af, for at teleudbyderne kan sikre et minimumsniveau af tilgængelige tjenester. Teleindustrien og Dansk Erhverv anfører, at det bør fremgå i bemærkningerne, at en amerikansk anvendelse af frekvenser skal være proportionel i forhold til en eventuel påvirkning af samfundskritisk, dansk anvendelse.

Forsvarsministeriet bemærker, at den danske administrative repræsentant som udgangspunkt vil koordinere henvendelser vedrørende frekvensanvendelse fra de amerikanske styrker med Digitaliseringsstyrel-

sen, som er den danske frekvensmyndighed. I forbindelse med sagsbehandling vil det ud over de berørte parter være naturligt at inddrage andre relevante myndigheder, som administrerer områder, der berører frekvensområdet. Det kan f.eks. være Styrelsen for Samfundssikkerhed og Beredskabsstyrelsen under Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab, som administrerer anvendelse af samfundskritisk kommunikation, Rigspolitiet, som anvender frekvenser i forbindelse med løsning af samfundskritiske opgaver, eller nabolandes myndigheder på frekvensområdet. Som beskrevet nedenfor i afsnit 3 er bemærkningerne til lovforslaget justeret for at afspejle dette.

Forsvarsministeriet bemærker, at det bl.a. følger af forsvarssamarbejdsaftalens artikel 28, stk. 2, at det er tilladt for USA at anvende egne telekommunikationssystemer, og at det indbefatter retten til at anvende de instrumenter og tjenester, som måtte være nødvendige for at sikre fuld mulighed for at benytte telekommunikationssystemer, samt retten til at benytte alle nødvendige radiospektre til dette formål. Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslagets § 19, nr. 2, vil det dog i videst muligt omfang blive tilstræbt, at de amerikanske styrkers frekvensanvendelse kommer til at påvirke eksisterende tilladelsesindehaveres frekvensanvendelse mindst muligt. Det vil ske ved f.eks. at forsøge at identificere ledige, teknisk substituerbare frekvenser, som kan anvendes til de amerikanske styrkers formål.

Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at den foreslåede bestemmelse i lovforslagets § 19, nr. 7, medfører, at amerikanske styrker i presserende operationelle situationer kan anvende frekvenser uden koordinering. Teleindustrien og Dansk Erhverv udtrykker forståelse herfor, men bemærker, at en koordination er nødvendig for at vurdere, om den amerikanske anvendelse af frekvenser vil medvirke til at håndtere eller forværre situationen.

Forsvarsministeriet er enig i, at driften af elektroniske kommunikationsnet og -tjenester til civil anvendelse som udgangspunkt ikke bør forstyrres eller afbrydes. Forsvarssamarbejdsaftalen giver dog de amerikanske styrker mulighed for umiddelbart at tage frekvenser i brug, hvis presserende operationelle forhold gør det nødvendigt.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslagets § 19, nr. 7, at ved "presserende operationelle forhold" forstås f.eks. tilfælde af krise og krig samt katastrofer og andre ekstraordinære situationer i fredstid, og at det uden for sådanne ekstraordinære situationer forventes, at det vil være muligt for de amerikanske styrker at koordinere frekvensanvendelsen med de relevante danske myndigheder forud for, at radiofrekvenserne anvendes af de amerikanske styrker.

Teleindustrien og Dansk Erhverv anfører, at det fremgår af lovforslagets bemærkninger, at de amerikanske styrkers frekvensanvendelse ikke bør afvente en eventuel klage til Teleklagenævnet, og bemærker, at almindelig ventetid på prøvelse af så potentielt indgribende afgørelser ikke bør føre til afskæring af administrativ rekurs. Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at der ved en ændring eller tilbagekaldelse af frekvenstilladelser ikke udelukkende vil være tale om en militærfaglig vurdering, som det fremgår af lovforslaget. Den militærfaglige vurdering vil indgå som et element i telemyndighedernes vurdering, som også bør inkludere involveringen af Center for Cybersikkerhed i Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab i forhold til samfundskritiske funktioner samt telemyndighedernes egne tele- og frekvenstekniske kompetencer.

Forsvarsministeriet bemærker, at spørgsmålet om, hvorvidt de amerikanske styrker i forbindelse med deres aktiviteter efter forsvarssamarbejdsaftalen f.eks. har behov for at anvende bestemte frekvenser, som der i forvejen er udstedt tilladelse til at anvende til en tilladelsesindehaver, som udgangspunkt ikke håndteres på baggrund af tele- eller frekvensfaglige vurderinger. Disse vurderinger vil i altovervejende grad skulle foretages på baggrund af en militærfaglig vurdering, herunder i forhold til det militære radioudstyr, som ønskes anvendt af de amerikanske styrker. Forsvarsministeriet finder på baggrund af dette, at der ikke er grundlag for, at den berørte part kan indgive klage til den almindelige klageinstans i forhold til afgørelser på frekvensområdet, som er Teleklagenævnet. Som beskrevet i afsnit 3 nedenfor, er lovbemærkningerne justeret for at afspejle dette.

Teleindustrien og Dansk Erhverv bemærker, at det ikke fremgår af forslaget, hvem der vil være den danske administrative repræsentant, eller om denne har adgang til frekvensteknisk viden.

Forsvarsministeriet kan oplyse, at ministeriet vil udpege en dansk administrativ repræsentant i overensstemmelse med forsvarssamarbejdsaftalen. Den danske administrative repræsentant vil skulle koordinere med de amerikanske styrker på flere områder i forbindelse med deres aktiviteter på dansk jord.

3. Lovforslaget i forhold til lovudkastet

I forhold til det udkast til lovforslag, der har været i offentlig høring, indeholder det fremsatte lovforslag følgende indholdsmæssige ændringer:

- Det fremgår enkelte steder i lovforslaget, at Danmarks indgåelse af forsvarssamarbejdsaftalen ikke ændrer dansk atomvåbenpolitik, som indebærer, at der ikke må stationeres atomvåben i Danmark under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid. For at undgå fortolkningstvivel er ledsætningen "*... som indebærer, at der ikke må stationeres atomvåben i Danmark under de nuværende omstændigheder, dvs. i fredstid*" udgået af lovforslaget.
- Der er i afsnit 3.1.2.1 i lovforslagets almindelige bemærkninger indsat en henvisning til NATO SOFA artikel VII, stk. 10, litra b.
- Der er i de specielle bemærkninger til lovforslagets § 3 indsat en præcisering om, at den foreslåede bestemmelse ikke vil gælde for kontraktmæssige krav. Formålet med præciseringen er at fremhæve, at retsstillingen i relation til erstatningskrav, der baserer sig på kontraktuelle forhold, vil være den samme som det, der allerede gælder i dag i medfør af NATO SOFA artikel VIII, stk. 5.
- De specielle bemærkninger til lovforslagets § 19, nr. 2, 5 og 6, er suppleret med en beskrivelse af, at det som en del af behandlingen af anmodninger om frekvenser fra de amerikanske styrker vil indgå, at der koordineres med Digitaliseringsstyrelsen. Digitaliseringsstyrelsen vil i forbindelse med sin sagsbehandling i relevant omfang inddrage andre relevante myndigheder og berørte parter.
- De specielle bemærkninger til lovforslagets § 19, nr. 8, er justeret for at afspejle, at spørgsmålet om, hvorvidt de amerikanske styrker i forbindelse med deres aktiviteter i henhold til forsvarssamarbejdsaftalen f.eks. har behov for at anvende bestemte frekvenser, som der i forvejen er udstedt tilladelse til at anvende til en tilladelsesindehaver, i altovervejende grad er baseret på en militærfaglig vurdering, herunder i forhold til det militære radioudstyr, som ønskes anvendt af de amerikanske styrker.

Der er desuden foretaget følgende ændringer i lovforslaget på Forsvarsministeriets egen foranledning:

- Det er i lovforslagets § 15 indsat som stk. 2, at de foreslåede § 24, nr. 1 og 2, træder i kraft den 1. juni 2025.
- Der er i afsnit 6 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget indsat en beskrivelse af, at lovforslaget vurderes at medføre administrative konsekvenser i form af lettelser for erhvervslivet. Det fremgår således, at danske virksomheder, der er leverandører til de amerikanske styrker, undtages fra visse ansøgningsprocesser efter lovforslagets § 14, stk. 1. Lettelserne er vurderet til at være af begrænset omfang på samfundsniveau.

- Det er i de specielle bemærkninger til lovforslagets § 6 blevet tydeliggjort, at bestemmelsen ikke finder anvendelse på retsmøder, hvor et medlem af de amerikanske styrker eller en pårørende er indkaldt som vidne.
- Der er i de specielle bemærkninger til lovforslagets § 16, nr. 1, indsat et afsnit, som nærmere redegør for arbejdsmiljølovens anvendelse af begrebet "arbejde".
- Der er i de specielle bemærkninger til lovforslagets § 24, nr. 1 og 2, indsat et afsnit, der tydeliggør, at udenlandske militære styrker m.v. i bestemmelsens forstand skal forstås som styrker tilhørende NATO-lande, inklusiv styrker som ikke teknisk set er under NATO kommando.

Herudover er der foretaget ændringer af sproglig, redaktionel og lovteknisk karakter.